

BISERIC'A si SCÓL'A.

Fóia bisericesca, scolastica, literaria si economica.

Ese o data in septimana: Duminéc'a.

Pretulu abonament:	Pretulu insertiunilor:	Correspondintiele se se adreseze la Redactiunea de la
Pentru Austro-Ungari'a pe anu . . . 5 fl.—cr.	Pentru publicatiunile de trei ori ce contieniu cam 150 cuvinte 3 fl., pana la 200 cuvinte 4 fl. si mai sus 5 fl. v. a.	„BISERIC'A si SCOL'A“
„ „ „ „ „ jum. anu 2 „ 50 „		Er banii de prenumeratiune la
Pentru Romani'a si strainetate pe anu 7 „ — „		„TIPOGRAFI'A DIECESANA IN ARAD.“
„ „ „ „ „ „ j. c. 8 „ 80 „		

Proiectulu de lege pentru scólele medie in Ungari'a s'a respinsu!

Faimosulu proiectu de lege alu ministrului Trefort, care tindea la reformarea radicala, adeca la maghiarisarea invetiamentulu in gimnasii si scólele reale s'a respinsu de comisiunea instructiunii publice din camera cu 7 voturi contra 5, gratie onestitatii si onorabilitatii majoritatii membrilor din comisiune! Si asia de-o camdata scaparamu de pericolulu ce amenintiá caracterulu si autonomi'a scóleloru nóstre medie, si altcum fórté putine la numeru.

In siedinti'a comisiunei de instructiune publica, ce s'a tienutu Mercuri in 22 a curentei st. nou, cand s'a decisu sórtea acelu proiectu de lege, ministrulu Trefort a desvoltatu tóta puterea cuventulu seu pentru a convinge comisiunea despre salutar'a si patriotic'a intentiune a amintitulu proiectu de lege. „In motivarea proiectulu am disu, reflecta ministrulu, cá statulu magiaru, *bas'a esistintiei nóstre*, nu póte sustá cu astfelu de scoli, si, in urmare, nici nu póte tolerá scolile, a caroru profesori nu sciu unguresce, pentru cá din esperintia seimu, cá acestia sunt inimicii statulu si a culturei magiare si crescu numai inimici acestoru institutiuni.“

Fatia cu protestele ce s'au redicatu din partea tuturor confesiuniloru din tíera in contra proiectulu de lege, pentru apararea autonomiei bisericiloru si a scóleloru lor, unu oratoru din comisiune, aderinte inflexibilu alu guvernulu, voind a combate justele pretensiuni a-le nationalitatiloru si confesiuniloru, dice: „Se face provocare la legile care garantéza autonomi'a scóleloru confesionale, acést'a nu valoréza nimicu fatia cu principiulu neresturnabilu, cá legea este lege numai pana cand ea nu se modifica sau se sterge pe calea, pe care s'a introdusu. Si cine cu minte sanatósa va negá in acést'a dreptulu

legislatiunei? Legislatiunea ungara in specialu a schimbatu, respective a abrogatu anumite puncte cardinale din vechi'a constitutiune ungrésca, numai chiar raportulu scóleloru confesionale fatia cu statulu se nu aiba dreptu a-lu regulá pe calea legii? Tóte se transforma, continua oratorulu, tóte se supunu pretensiuniloru timpulu, pe tóte terenele vietii de statu, numai chiar raportulu scóleloru confesionale se fie pietrificatu? In generalu *ideea de statu in Ungari'a se afla in decadintia*. Se privimu numai unele legi create in anulu 1868, care in priviti'a acést'a sunt nisce adevérate caricaturi legislative. In ele se vede cá la noi idea de statu este puternicu influintiata de ideile nationaliste, confesionale si a judecatoriloru dela curie. Acesti trei factori a trantitu si pana aci acestu proiectu de lege, ceea ce este destulu de rusinosu pentru Ungari'a.“

Dar pe langa tóte sfortiarile ministrulu si frasele celea frumóse, cu care aparatorii proiectulu de lege au desvoltatu ideia de statu magiaru, elu a trebuitu, in sfersitu, se cadia la loviturile *catolicismulu* si *protestantismulu*; cáci fatia cu protestarile nationalitatiloru, magiarii nusi facu prea multa bataie de capu! Acést'a imprejurare facu pe unulu din celea mai de frunte jurnale magiare din capitala se se tânguiasca astfelu: „statulu magiaru, limb'a magiara si amicii culturei (se intielege a celei magiare, Red. Bis. si Scol.) vedu cu intristare, cá in fati'a aliantei dintre Roma si Dobritiu, — nu se potuferic.“

Efectulu ce a produsu caderea proiectulu de lege din cestiune in press'a magiara, fara osebire de colórea de partida, este in generalu fórté deprimatoriu, si vedesce mai apriatu tendinti'a lui politica, de a magiarisá natiunalitatile nemagiare din patrie. Bine este asiadar, cá s'a respinsu unu astfelu de proiectu, care, ridicatu la valóre de lege, in locu de-a servi caus'a in-

vetiamentului si a instructiunii, ar fi provocatu celea mai regretabile nemulțumiri in popórele nemagiare din patrie!

Dorim, in interesulu comunu, ca in viitorulu mai apropiatu natiunea magiara, pe temeiulu celoru esperiate, se fie cu mai multa generositate si tolerantia catra natiunalitatile nemagiare, cand este vorba de educatiunea si cultivarea lor!

Barometrulu nostru culturalu.

Tóte popórele lumei, fie acele cât de mari si rafinate, fie cât de culte si-tienu de sacra datorintia a scrutá din cand in cand, cum stau, unde se afla in privinti'a culturii generali? Am auditu vorbindu-se, dar sciu cá ni si place a ne tiené si noi intre popórele cele culte, sau in casulu celu mai reu ni place a sustiené despre noi cá nisui spre cultura din tóte puterile. Este dara la loculu seu se ne tragemu socóta cu tóte impregiurările intre care ne aflámu, se cercamu óre stagnamu adeca regresámu sau dóra progresámu si noi pre calea cea infinita a culturalei.

„Din culmea ce desparte seclulu XIX de alu XVIII, vedemu ivinduse, in tóte partile Daciiloru, unu numeru de barbati, cari, atinsi de suflarea epoei, striga cu unu viersu potint: Desceptati-ve Romani dela resaritu, fii ai Romei, frati ai latiniloru dela apusu! De atunci mai cu séma incepura Români a reveni la consciinti'a de sine; ideea Romanismului de atunei renviá in oriente.“ *) De atunci vedemu cá pre di ce merge se ivescu lumini de viatia datatorie si cá romanimea insetata dupa cultura se grupéza in giurulu lor si, pre unde numai póte, face se dispara de pre orizontulu natiunalu norii cei incarcati cu furtune ucidiatorie. „Cand te vei lumina cu invetiatur'a, cu luminatele fapte bune te vei uní: mai alésa natia pre pamantu nu va fi inaintea ta“ dicea Cichindealu pre la anulu 1814. Si poporulu romanu l'a intielesu, a facutu dupre poterile sale modeste, relativu luandu, mai multu de cât ori si care poporu, s'a smultu din nomolulu, in care lu-impinse vitregitatea timpiloru. Incetulu cu incetulu au tot infintiatu la scóle de multe categorii. Frangenduse la anulu 1848 catusiele feroce ale feudalismulu, inea si mai usioru a respiratu poporulu romanu. Si prin scólele natiuniloru conlocuitorie mai pretotindenea erau bancele in majoritate locuite de fili poporului romanu, cari invetiau chiar limbile streine si intru aceste se multumiau a cuprinde necartarulu sciintieloru. Astfelu ajungemu si noi se

fimu egali indreptatiti inaintea legiloru tiei, se ne bucurámu si noi de binefaceriile statului ca si celealalte popore, care de seculi erau nutrite la sinulu mamei comune.

Esista in lume unu ce, care neincetatu se ocupa cu planuri, cum se distruga ceea ce s'a facutu in timpu indelungatu cu truda si sacrificie considerabile. Acestu spiritulu destructivulu si-a indreptatu privirea si asupra inaintarei nóstre culturali; o dicemu acést'a, de óre-ce altmintrea nu ni potemu esplicá nenumeratele obstacule, ce in modu sistematicu ni-se contrapunu, ori pre ce cale ne am nisui se progresámu. Asia spre esemplu, déca in óre-care comuna este lipsa de vr'ó scola si poporulu nu e in stare se adune miediele necesarie pentru edificarea ei, indata ni-se reflectéza, cá scól'a o va edificá statulu pre spe-sele sale (ca si cand in cass'a statului nu ar contribui si poporulu nostru in proportiune drépta cu ceialalti conlocuitori), numai cât in scóla se se propuna prunciloru in limb'a statului; nu avem nimicu de facutu aici cu marele principiu de statu ce se obsérva din partea celoru ce pretindu si acestu sacrificiu; noi constatámu numai din punctu de vedere culturalu, cá atare procedura este piedeca la inaintarea nóstra in cultura. Se mergemu unu pasiu inainte!

Pentru inaintarea economica a poporului, cáci acést'a apartiene la cultura, se recere dupre adeveratele principie de statu, ca in timpu vitregi se se puna la dispuetiunea poporului mediloce materiali suficiente, pentru ca se nu fia silitu a consumá din capitalu. Specialu referitoriu la poporulu romanu in punctulu acesta nu numai cá nu se face nimicu, dar se lucréza in multe casuri in secretu, pentru ca se devina ai nostri la sapa de lemn. Si acést'a o privim de piedeca intru inaintarea nóstra culturala. Dar se mai inaintámu unu pasiu!

Sunt casuri multe, cá in cutare oficiu publicu ar fi potutu face servitie mai bune, mai salutarie principiulu unu románu, carele si-are tóte pregatirile pre care le recere legea, si totusi la postulu acel'a se aplica altu-cineva nero-manu, cu tóte cá nu e atât de cualificatu. Asia dara mai o piedeca. Se mergemu óre mai departe? Dar cu ce scopu? Cá si fara de aceea nu am finí cu plansorile! Se constatámu numai atáta, cá intru desvoltarea nóstra culturala ne luptámu cu fórté multe necadiuri! Se recunósca lumea, cá barometrulu nostru culturalu nu este numai functiune a spiritului, ce chiama lumea moderna cu voce tunatoria catra altariulu nemoririi! Cine si-ia asuprasi sarcin'a de a face la poporulu romanu din Austro-Ungari'a observatiuni culturali, acel'a trebuie dar se faca multe corecturi in gradulu ce i-se aréta pe scala.

*) Vedi viéti'a, operele si ideile lui Sincai. etc. pag. 2.

Erá la anul 1867, cand intréga romanimea din tierile sântului Stefan deveni intru tóte sub guvernulu parintiescu alu tieriei. De óre-ce nu sciau cà ce e de facutu, legislatorii inchisera ochii si lasara se tréca de lege inarticulata si ceea despre natiunalitati, unde se asiguréza deplina libertate precum la tóte natiunalitátile asia si tuturoru confessiuniloru. Pre atunci noi romanii aveamu tot atâte scóle medie ca si astádi, cu acea observare cà gimnasiulu dela Naseudu s'a completatu si a devenitu astfeliu gimnasiu superioru cu dreptu de publicitate. Pre teritoriulu Ardealului alta scóla medie romanésca nu s'a infiintiatu de atunci; observámu cà si la cele existente li-s'au facutu multe piedeci, care li-ar fi pututu sapá chiar mormentulu, déca precautiiloru conducatori nu ar fi statu la inaltimea chiamarei loru. In timpu de 15 ani inse unu poporu de aprópe unu milionu si diumetate, cum eráu atunci romanii ardeleni, in casulu celu mai fatalu trebuiá se se fia sporitu barem cu 10 mii; dar pre de alta parte spiritulu timpului si-a urcatu pretensiunile fórté. Nefacanduse dara nici o scóla media in acestu intervalu si considerandu apoi cà si pentru invetiamentulu elementaru s'a facutu de tot pucinu, se tacemu de invetiamentulu superioru, pre care l'au promovatu numai pucinele stipendie infiintiate ér din sudórea singuraticiloru fil ai poporului romanu, abstragandu tóte cele ce sunt de a se abstrage, constatámu cà in partile Ardealului barometrulu nostru culturalu abia s'a urcatu cu unu diferencialu, ceea ce in lumea reala insemnéza stagnare adeca regresu. Nu voimu se scormonimu tóte cauzele acestui regresu, pentrucà atunci am atinge póte susceptibilitáti; lasámu pentru asta data cestiunea in suspensu si ne intorcemu din coce de asia numitulu „Dealulu-mare.“

Nici aici nu s'a infiintiatu nici o scóla medie. La 1867 am avutu in Beiusiu gimnasiu superioru publicu, pre care lu-avemu si astádi, dar numai Ddieu ne scie cum. La Aradu a fost pre atunci preparandi'a infiintiata la anul 1812, care esista si astádi; aici s'au facutu acele inbunatátiri, cà din institutu cu doue cursuri s'au facutu cu trei cursuri; apoi tot inbunatátire este de a se numi si aceea, cà la anul 1876 preparandi'a s'a unitu cu teologi'a si astádi forméza unu institutu completu cu 6 cursuri. Nu potemu trece cu vederea, mai alesu in tienutulu Aradului, cà s'au infiintiatu in ultimii 15 ani mai multe scóle elementarie pentru baeti si asemenea de fetitie. Trecandu preste Muresiu in Banatulu Timisiului, aflámu tot acelu resultatu durerosu, cà nici aici nu s'a infiintiatu in amintitulu timpu nici o scóla media. Institutulu pedagogico-teologicu dela Caransebesiu este de a se ascrie de

meritu Il. Sale domnului episcopu diecesanu, carele pre unde a functionatu in viétia si-a eternisatu memori'a infiintiandu scóle, tocmai ca si prea demnulu seu colegu in functiune dela Aradu. Scóle elementarie de baeti si de fetitie s'au infiintiatu in numeru insemnatu.

Considerandu aceste chiarificatiuni, si avendu in vedere, cà in Aradu se lucra din tóte poteriile pentru intemeierea unui gimnasiu — de o cam data inferioru; avendu in vedere apoi cà in Caransebesiu, poporatiunea romana a fostului regimentu de granitia a hotaritu dupa tóte formele infiintiarea unui gimnasiu romanescu superioru si abstragandu in fine si la partile aceste ceea ce e de abstrasu, constatámu cà barometrulu nostru culturalu s'a urcatu in modu imbucuratoriu, multiamita poporului nostru rabduríu, dar fie disu spre laud'a, precum capiloru nostri bisericesci asia si inteligintiéi multu certate de lovirile ursitei.

Dovéda este miculu nostru progresu, cà romanulu nu póte perí nici in Siberi'a nici in Sahara, tocmai precum nu a peritu nici sub órdele pagane nici sub cnutele crestine. Destulu suntemu de tenaci; déca am mai delaturá de pre langa noi relele provenite chiar si din personalitáti si am pune umeru la umeru, atunci éراسi noi am potea formá astádi muru chinezescu facia de navalirile ce se intentiunéza asupra-ni pre alta cale, nu cum erá mod'a in veacurile evului mediu.

Despre poporulu românú si poesi'a sa.

(Continuare.)

Intrég'a fiintia a poporului românú o aflámu oglindata in poesi'a creata de marele seu geniu, conservata si netedita de talentulu seu extraordinariu, incaldita de sensibilitatea sa puternica si imbracata dupa gustulu seu frumosu si delicatu fara sémenu. Éta in putiene cuvinte depinsa dulcea poesia poporala a românului! Ci se grabimu, cà timpulu tace si trece, si ficcare clipita disparátóre ne lipsesce de unu picuru de miere ce l'am puté culege de pe florile resarite in câmpulu poesiéi nóstre poporale! Se batemu la usi'a inimei poporului românú ca se ni se deschida si se vorbéscá! Oh! dar iat'o, iat'o s'a deschisu presimtindu neastemperulu Dnevóstre Dneloru si Domniloru! Poporulu românú ca poetu, e limbistu mare. Elu vorbesce inimei: in limb'a colindeloru, a baladeloru, a doineloru, si a horeloru.

I.

In colinde, si anume in celea cari facu partea poesiéi religiose, românulu se arata ca celu mai bunu crestinu. Elu nu se fatiaresce ci cu-

getulu si inim'a lui sunt in acordu deplinu cu manifestarea din afara. Serbatorile de preste anu le veneréza fôrte, càci léga de fiecare unu momentu ala vietii sale care doresce se-i fie placutu si folositoriu sie-si si familiei sale.

Ca unu poporu religiosu si crestinu, românulu iubesce multu crucea lui Cristosu mântuitoriulu lumii; si de acea aniversarea nasterii lui o astépta cu doru crestinescu. Ca diu'a asteptata se-i aduca mai multa bucuria, postulul lui Craciunu lu-petrece in pietate crestinésca; ér in serile cele de iérna fiecare casa a tieranului românulu e unu templu religiosu crestinu si in acelasi timp unu laboratoriu pretiuitu. Cine n'a intratu vr'odata in cas'a românului dela sate, ca se petróca o séra de iérna, si-a perdutu un'a dintre cele mai placute ocasiuni din viétia.

Din lacrimile ce s'a ivitu in ochii Dnevóstra Dneloru si Domniloru cunoscú bucuri'a si dorulu de a nu perde ocasiunea a mai fi macaru câteva minute si in acésta séra cu poporul nostru dela sate. Ve invitu deci se-mi urmati!

* * *

Cas'a lui mosiu Ursanu e binecúventata de Dumnedieu. Elu e in stare bunisióra lauda Dnului! Are doi feciori insurati si trei fete tóte maritate. Feciorii siedu cu densulu amendoi, si unulu are dóue fete marisióre, bune de ajutoriu la lucrulu casnicu alu mamei lor; — celalaltu fecioru are trei prunci: Marianu de 13 ani, Voicu de 9 ani si Nitiulu de 4 ani. Acestu din urma — ca de regula celu mai micu — e puifulu mosiului, alu mamei si alu tatei. De toti dar sunt 10 insi la numeru, càci bab'a mosiului e mórtá ierte-o Dumnedieu! Si ce face acésta societate nedepartita a-i carei membri suntu legati cu cea mai strensa legatura a iubirei imprumutate?

Éta rolulu fiecarui dintre ei: cei doi tati si cu Marianu prunculu celu mai mare sfarma malaiu (porumbu) cu palm'a, pentru trebuintiele dilnice ale casei, càci grosulu malaiului se sfarma si se pune in podu numai de cu primavéra. Dintre cele dóue mame: un'a deapena ér ceealtalta rîstia firele tórse din fuioru, ca astfelu se fie gata câtu mai curundu pentru urzoiu si ca se póta pune pânz'a câtu mai de vreme spre a o albi de timpuriu si se dica lumea despre fiecare cà-i nevasta harnica. Asia e firea tieranei române, si ea tiene multu la opiniunea publica ce vorbesce despre densa, si nu-i liniscita numai atunci daca toti o lauda cà e sprintena si lucrátore, — crediendu cà nici barbatulu nu-o iubesce adeveratu daca n'are numele de harnica in satu. Cele dóue fete innaintéza lucrulu mameloru prin acea cà, un'a tórce o ramasitia de caeru din furc'a mamei sale, ér fét'a cea mai mica face tievi ca

se fia gata precându se va tiese pânz'a. Dintre prunci, Voiculu are îndatorire dela mosiulu se puie lemne pe focu când se gatá cele puse mai nainte, — ér Nitiulu e obligatu se siéda neclatitu la mosiulu seu pe genunche. O Dómne, daca nici se-lu tii legatu nu s'ar poté raddá se nu se misce! In fine, rolulu mosiului e celu mai greu; greu ca betránetiele sale, dar frumosu ca fericeira, càci densulu de o parte trebue se dea povetie cum se mânca lumea, adeca cum se traesce, — de alta parte mosiulu trebue se spuna celoru mai marisiori povesti despre Maica Sfánta si Domnulu Isusu Cristosu, despre arhangeli Mihaiu si Gavriilu, despre Cheruvimi si Serafimi si despre Sân-Petru. Se povestésca despre Fetu-frumosu si Ileana Cosinzana, despre Sfarma-pétrá si Strâmba-lemne, despre „Piticotu de-unu cotu cu barba cu totu,” si despre vestitii Pàcala si Tândala; dintre tóte insa partea cea mai grea a rolului ce-lu are mosiulu e: se tiena in pace pre Nitiulu si se-i indestulésca capritiile

Am aratatu la acestu locu Dneloru si Domniloru renduél'a din cas'a si famili'a tieranului românulu, pentrucà avemu dusmani straini cari ne batjocurescu dicendu cà in cas'a si in lucrulu românului nu este nici o regula nici o ordine. Pof-timu si cerce daca au dreptu ori nu in tóte cele ce le dicu despre noi! Dar ochii lor — orbiti de ura catra némulu nostru de a carui vitalitate se temu — nu voescu se véda lumin'a adeverului. Unii ca acestia cu minciun'a au traitu, cu minciun'a voru muri!

* * *

Printre povestile ce le spune mosiulu suntu preperate ca o sublima variatiune colindele incepute când de cei mari, când de cei mici din casa, dar le cânta toti impreuna. Éta câteva versuri din acestea colinde frumóse:

„S'a nascutu fiulu celu sântu,
Hai Lerumi, Lerumi Dómne
Dumnedieu p'acestu pamentu,
Tóta lumea audiá
Fôrte multu se bucurá,”

si mai departe, dupace se istorisesce calatori'a celoru trei magi numiti si crai séu regi dela resaritu cari cautau locul nasterii mântuitoriului, — poporul dice cà l'a aflatu in Vifleemu:

„In celu staulu luminatu
In iesle de boi culcatu,

si cà:

Regii daruri aducea,
Unulu auru daruiá
Altulu smirna-i intindea
Unulu támâie-i dadea,

si asia mai departe. Despre nasterea mântuitoriului, inconsonantia cu celea cuprinse in evan-

geliile dela Mateiu si Luca (Cap II) poporul nostru are o multime de colinde ce le cânta in postulu lui Craciunu petrecendu serile de târna.

(Vedi colindele culesse de At. M. Marienescu Pesta 1859 pag. 6. 7.)

* * *

Dupa acêsta colinda, se ne mai reintorcemu si la dragulu de Nitiu, puiulu mosiului! Togmai gâtase mosiulu povestea despre Stanticotu, si Nitiulu cu o curiositate nespusa ilu intrêba: „mosiule lunga-i barb'a Cotului? — Lunga dragulu mosiului, câtu tine de mare“ —! Când se audî cuventulu din urma alu acestui dulce dialogu dintre Nitiulu si mosiu-s'o toti cei din casa rîdeau, care de care mai tare, plini de iubire catra Nitiulu si catra mosiulu espertu ce-i scia face tôte pe voie. Când le povesti mosiulu despre Pacala cum a pacalitu elu lumea, Nitiulu nu prea întielegea pacaliturile; dar totusi ca sa fia risulu si voia buna solidarita cu aceloralti din casa, elu inca rîdea, rîdea cu o naivitate dulce si minunata încât se parea că si Nitiulu tôte le întielege.

Astfelu este cas'a lui Ursanu Dueloru si Dniloru si de amu merge mai departe, cercetându poporul român, totu asia l'amu gasi in serile de iârna, ori daca nu la fiecare casa, atunci ilu vomu aflâ petrecendu serile in siedietori la o casa anumita in satu. Cunoscemu toti acestu locu de convenire sociala, unde junii vinu sluguri ori cu surorile daca au, ér fetele vinu insocite de mamele ori de fratii lor. Scopulu acestoru intruniri nu este intocmai ca celu din cas'a mosiului Ursanu, căci numai partea femeésca vine cu lucrul de torsu ori alte cele; ér a juniloru detorie e a le cântâ colinde, a le spune povesti, cimituri si ghicituri — cu unu cuventu: a le petrece séu amusâ — cum dicu domni in limb'a lor de astadi. Despre alu doilea scopu alu siedietoriloru, ce se referesce la tainele departate ale viitoriului voiu vorbi intr'altu locu, când vom ascultâ limb'a doineloru poporului român.

(Va urmâ.)

Atanasiu Tuducescu.

Gimnasiu român in Caransebesiu!

Éta una din dorintiele si aspiratiunile legitime a-le poporatiunei române din Banatulu Severinului! Unu gimnasiu completu de optu clase, in Caransebesiu, intretienutu cu denarii poporului muncitoriu, éta, la ce se cere invoirea ministrului ungaru! In scopulu d'a obtiené acêsta invoire s'au facutu la ministeriu o reprezentatiune de cei mai destinsi si onorabili barbati ai districtului! Fi-va elu ôre atât de pronunsiatu in contra propasirei si a culturei poporului român, in cât se refuse categoricu, acêsta justa cerere in interesulu conservarei proprii — vom vedé! Dar si pana atunci primésca din partea nôtrea prea demni barbati, cari se afla in capulu acestei miscari sincerile nôtstre felicitari, pentru viulu

interesulu si solitudinea cu care au pasitu intru apararea si inaintarea intereselor culturale ale poporului.

Éta acum insusé textulu reprezentatiunei:

Inaltu Ministeriu reg. ung. de interne!

Cu resolutiunea maiestatica din 18. Maiu 1873 s'a otaritu infintiarea unui gimnasiu superioru de statu in Caransebesiu, avisandu-se ministrulu de culte si instructiunea publica a aduce in deplinire acêsta preinalta otarire.

Starea nefavorabila finantiara in sa a tierii a impededatu crearea acestui gimnasiu de statu in Caransebesiu, neputendu-se votâ in dieta spesele pentru infintiarea si sustienerea lui.

Prin rescriptulu maiestaticu suslaudatu si prin intimatulu ministerialu ddto. 27. Maiu 1873 Nr. 13.576 este constatata lips'a unui gimnasiu superioru in Caransebesiu. Nici câ putea fi altcum.

Câci, sub durat'a granitiei statulu s'a ingrijitu pentru institute de invetiamentu pe teritoriulu destulu de estinsu — 61 de mile □ cu 100.000 de locuitori — alu fostulu regimentu romano-banaticu Nr. 13, intretienendu pe spesele statulu in Caransebesiu o scôla medie militara bine organizata, carea a coresponsu pe deplinu relatiuniloru de atunci, si din carea au esita o multime de barbati harnici, carii au coresponsu intru tôte recerintieloru de atunci, atât ca militari fatia de statu, cât si ca administratori fatia de regimentu, asemenea si in celelalte ramuri, avendu fiecarele ocaziune de a-si castigâ in acestu institutu cunoscintiele necesari, care se potu castigâ intr'o scôla medie.

Dela desfiintiarea acestei scôle medie poporaciunea de aici a fost lipsita de unu mijlocu culturalu, si acêsta lipsa a fost pentru poporatiune cu atât mai apasatôre, căci starea materiala a poporaciunii nu i-a concesu, ca se-si póta trimite pruncii la alte institute medii, unde sustienerea prunciloru ar fi constatatu de 3—5 ori mai multu decât in Caransebesiu.

Lips'a acêst'a a unei scôle medie in Caransebesiu o simtim si pana acum in mare mesura, căci inteligint'a in tienutulu nostru descesce rapede, asia de esemplu din caus'a acêst'a nu putem avea contingentulu necesariu cu pregatirea receruta de lege pentru statulu invetiatorescu si preotiescu, suntem siliti a ne recrutâ pana si notarii comunali de prin vecini; ér alti diregatori mai mari din sinulu nostru nu avem.

Aceste consideratiuni destulu de triste pentru tienutulu nostru au facutu, ca noi insine se ne ingrijim de crearea unui gimnasiu superioru in Caransebesiu, ca astfelu scaderea ce o are poporatiunea din lips'a unei scôle medii, se incete.

Dreptaceea partea cea mai mare a comunelor din fostulu regimentu romano-banaticu Nr. 13. au otaritu prin representaciunile lor legate, câ din interesele fondului granicerescu, de crescere si de cultura, si a fondului generalu granicerescu de avere, se dee 5% respective 3% pentru infintiarea si sustienerea unui gimnasiu superioru in Caransebesiu.

Comunele au substernutu aceste otariri ale lor municipiului spre aprobare.

Éra municipiulu in congregatiunea generala tienuta in 16. Ianuarie a. c. si dilele armatôre, pertractandu acêsta cauza, din consideratiune:

1) câ in întielesulu §-lui 6. alu rescriptulu maiestaticu din 9. Iunie 1872, inarticulatu in legea

tierii prin art. de lege XXVII din 1873, fondulu granitierescu de crestere si de cultura, precum si fondulu generalu granitierescu de avere, se administreza de comune, care sunt indreptatite in propriulu cercu de activitate a dispune cu interesele acestor fonduri spre scopuri de crestere, umanitare si economice — nationale;

2) ca comunele in intielesulu legii memorate au avutu deplinu dreptu a dispune de interese spre infiintarea unui gimnasiu completu in Caransebesiu;

3) ca comitatulu ca for de controla fatia de comune numai decisiuni in contrariatate cu legea le pote desaproba si nimici.

au luat decisiunile comunelor aduse in caus'a memorata spre sciintia.

In contra acestei decisiuni a congregatiunii generale reprezentante comitatensu Francisc Suttág, carele e totdeodata si inspectoru reg. de scole, a recursu la Excelenti'a Vóstra, cerendu nulificarea decisiunilor aduse de comune si luate la cunoscintia din partea municipiului, din motivu, ca in comunele respective, invetiatorii dela scolele poporale nu ar fi salarisati destulu de bine.

Nu intielegemu acésta procedura a Dlui inspectoru scolaru, carele tocmai de dupa positi'a sa, ar fi detoriu a face tot ce e posibilu pentru infiintarea de institute culturale, dar nu a impedeá infiintarea lor; cáci este evidentu, cumca prin neaplicarea decisiunilor comunale, invetiatorii poporali nu se salariséza mai bine; deórece salarisarea insuficienta a numitilor invetiatori i-si are caus'a in acea trista impregiurare, ca in fostulu comitatu alu Severinului nu s'a pusu inca in lucrare §. 82 alu Regulamentulu I scolaru din 1877.

Afara de acést'a, in cele mai multe comune, sunt fonduri scolare speciale, menite pentru imbunatatirea salariilor invetiatoresci, ale caroru venit inse nu se folosescu conform menitiunii lor.

In fine infiintarea de scole medii din venitele numitelor fonduri, nu este nimicu nou; cáci tóte scolele medii din fostulu confiniu militariu s'au infiintiatu din aceste fonduri.

Noi nu ne indom: cá inaltulu Ministeriu de interne va aprobá decisiunile comunelor aduse pe bas'a legala sub formele legali, si ca prin urmare va respinge recursulu nemotivat alu reprezentantulu comitatensu si inspectorulu scolaru regescu Francisc Suttág.

Cu tóte acestea, noi cei subscrisi am venitu in persóna ca se Ve rugam pe Exelenti'a Vóstra, ca luandu in consideratiune cele espuse, se ne dai mána de ajutoriu, pentru ca se ne implinimu lips'a atât de simtita pentru infiintarea unui gimnasiu superioru in Caransebesiu.

Ce s'atinge de mijlócele ce ne stau nóue la dis-puseciune pentru acoperirea speselor impreunate cu infiintarea acestui gimnasiu, avem onóre a Ve aduce la cunoscintia urmatóarele:

Spesele aproximative ale gimnasiului sunt:

Unu directoru cu salariu anualu de 1200 fl., pentru cortelu 200 fl., pausiale 200 fl., laolalta	1600 fl.
6 profesori cu salariu anualu de câte 1000 fl.	6000 fl.
6 profesori cu câte 800 fl.	4800 fl.
bani de cortelu pentru 12 profesori câte 150 fl.	1800 fl.
1 bedelu cu salariu de	360 fl.
si cortelu naturalu.	
Pentru incalditu, luminatie etc.	600 fl.

Pentru biblioteca, muzeu etc.	640 fl.
Sum'a	15800 fl.

Acoperirea aproximativa:

1) Din venitele fondului granitierescu de crestere si de cultura, apoi din ale fondului generalu granitierescu de avere de circa 250000 fl. a 5%	12500 fl.
2) Din venitele fondului neimpartitu alu scolei militare si reale de circa 30000 fl. a 5%	1500 fl.
3) Dela comunitatea de avere	2000 fl.
4) Dela dieces'a gr. or. a Caransebesiului	1500 fl.
5) Din fundatiunea Hatiegana de 600 fl. a 5%	25 fl.
Sum'a	17525 fl.

Pe langa acést'a, comunele mai au si edificiuu recerutu, cospundietoriu si menitu anume pentru o scola medie, asia, incát pentru inlocuirea gimnasiului proiectatu este pe deplinu ingrijitu.

Din acestea este evidentu, ca avem si mijlócele materiale pentru sustinerea unui gimnasiu completu cu optu clase, care mijlóce la casu de lipsa se potu mari.

Prin urmare rugarea nóstra atât din punctu de vedere legalu, cât si materialu, este pe deplinu intemeiata.

Dupa tóte acestea, subscrisii venimu cu tot respectulu a ne repeti rugarea, ca Excelenti'a Vóstra se binevoiti a ne dá puterniculu sucursu moralu, ca intreprinderea nóstra salutara si neaperatu de lipsa pentru poporaciunea din fostulu regimentu romanobanicu Nr. 13, se-o putem cât mai curendu realisa. Caransebesiu, 18. Fauru 1882.

Traian Doda, Filaret Musta, Ioan Bartolomeiu, Isif Seracin, George Baiasiu, Constantin Neagul:

Locuitori ai fostulu regimentu confinariu romanobanicu si reprezentanti comitatensi.

Conchiamare.

Conformu §-ului 30 din „Statute“ prin acést'a se conchiam adunarea generala a Reuniunei invetiatorilor rom. confes. gr. or. din dieces'a Aradului, pe 1/13 Aprile (joi dupa ss. pasci) an. cur. in Aradu.

Obiectele:

1. Deschiderea
2. Rapórtelu oficialiloru.
3. Revisiunea statutelor, adeca modificarea §§-loru: 10. 14. 38. 39. s. a.
4. Cetirea disertatiuniloru, ce se vor presintá
5. Defigerea loculu pentru viitórea adunare.
6. Propuneri si motiuni diverse.

Adunarea generala se va deschide precisu la 10. óre, éra comitetulu se va intruni mai timpuriu la 8. óre diminéti'a.

Siedintiele se vor tiené in sal'a cea mare a institutulu pedagogicu-teologicu.

Aradu in 9/21. Martiu 1882.

Dr. Georgiu Popa m. p.
presedinte

Ioanu Tuducescu m. p.
secretariu

Demetru Romanu m. p.
secretaria

Bibliografie.

I. *Die Rumänen in Ungarn, Siebenbürgen und der Buccwina, von Ioan Slavici.* Viena si Teschen, editiunea lui Carol Prohaska 1881.

Acést'a este o alta carte detorita penei d-lui I. Slavici, a carei meritu este cu atátu mai mare, cu câtu, scrisa in limb'a germana, ea are menirea de a face natiunea romana cunoscuta Europei civilisate. Cartea acést'a forméza alu sieselea volum dintr'o publicatiune colectiva asupra etnografiei si istoriei popórelor din Austro-Ungaria, intreprinsa de scrietoriulu vienezu Carol Prohaska, sub titulu: *Die Völker Oesterreich Ungarns ethnographische und culturhistorische Schilderungen.* Si chiar imprejurarea acést'a a atrasu mai cu séma luarea aminte a invetiatorilor straini asupra lucrarei d-lui Slavici.

The Academy, din London, in numerulu seu din 3 Septemvre a. tr. face urmatórea notiia asupra ei: Cunoscutulu scrietoriu vienez d. Prohaska publica o interesanta si ponderósa enciclopedie a diferitelor popóre, care alcatuescu imperiulu austro-ungaru. Alu sieselea volum alu seriei, a aparutu de curând si e detoritu penei d-lui Slavici. Acésta parte se ocupa cu Romanii din Ungaria, Transilvania si Bucovina. D. Slavici si-a facut o solida reputatiune printre novelistii europeni prin studiile sale asupra vietii si moravurilor române. In acésta din urma lucrare, d-sa a castigatu o mai inalta distinctiune inavutind sciinti'a etnografica cu acestu importantu capitulu. (A se vedé jurn. Binele publicu din Bucuresci.)

D. T. Maiorescu, in studiulu seu „Literatura româna si strainatatea” aparutu in „Convorbiri literare” face urmatórele apreciatii asupra operei d-lui Slavici: „Scrisa intr'o limba destulu de buna, cartea, daca nu cuprinde multa sciintia istorica sau etnografica, are celu putinu meritulu d'a fi intemeiata pe o intuitiune originala a obiectului ei. Deprinsu, precum erá D. Slavici, cu viati'a poporului românu, observatoru siguru, consciintiosu la lucru, dsa a datu mai alesu prin espunerele sale asupra situatiunei geografice, asupra religiunei si asupra particularitatiloru nationale o icóna credinciósa a culturai nóstre de peste Carpati si Molna, cu atátu mai interesanta, cu câtu este desbracata de ori-ce pedantismu preteniosu si insufletita óre-cum de insasi palsarea vietii reale a poporului.”

* * *

II. Invitare de prenumeratiune la „Scól'a Practica.” Magazinul de lectiuni si materii pentru instructiunea primara, de *Vasile Petri*. Apare la prim'a fia carei luni, in numere de câte 2 cóle, si costa pe anu 3 fl. platiti inainte. Abonamentele se facu la: *Redactiunea „Scólei Practice” in Naseudu* (Nassód, Transilvania).

Salutamu cu bucurie pe D. Petri vedindu-lu din nou punendu condeulu seu deprinsu in servitiulu instructiunei publice. Mai de unadi cineva se plangea in „Telegrafulu Românu” cá „o foie pedagogica nu-avemu.” Acuma dar se imbia cea mai buna ocaziune invetiatoriloru pentru ca fie-carele se póta avé o foie de specialitate pe terenulu pedagogicu. Lasand la o parte tractatele teoretice, Dlu Petri declara a se ocupá numai cu *partea practica a instructiunei, cu art'a de a predá materiile de invetiamentu dupa principiul metodei.* (In lips'a de spatiu program'a fóiei o lasamu pe numerulu viitoriu Red.)

Diverse.

* **Deputatii sinodali alesi din partea clerului:** in cerculu Timisiórei, protopres. Meletiu Dregheciu, in cerculu B.-Comlosiu vic. protopr. Paulu Tempea, in cerculu Lipova protopr. Ioan Tieranu, in cerculu Chiseteului protopr. G. Cratiunescu, in cerculu Buteniloru protopr. Constantinu Gurbanu, si in cerculu Halmagiului protopres. Ioan Groza.

* **Reformarea sântului Sinodu.** *Romanulu* ne spune cá din initiativ'a mai multor deputati s'a cettitu in camer'a legislativa a Romaniei proiectulu de lege pentru reformarea sinodului bisericeii din Romania, in care se ia parte pe langa episcopi si preotii de miru.

* **Aniversari'a proclamarei Regatului romanu se va serbá Dumineca in 14 Martiu st. v.** cu unu servitiu divinu in biserica Metropoliei din Bucuresci.

* **Necrologu.** *Sofia Bortosu*, soti'a lui Nicolau Bortosu invetiatoriu rom. gr. or. in Cárpenetu, cottul Bihorului, a incetatu din viatia Vineri in 19 febr. st. n. anulu alu 34-lea alu etatii si 16 a fericitei sale casatorii, lasand trei copii orfani si o copila de 24 óre. Remasitiile regretatei s'au petrecutu la loculu celu de odichna Luni in 22 febr. st. n. Fie-i tierin'a usióra si memori'a binecuvantata!

Buletin meteorologicu.

Diu'a. Lun'a.	Pressiunea aerului	Temperatura	Cerulu
Dumineca 19. Martie	772.3 mm.	16° R.	seninu
Luni 20. "	768.6 "	17.8 "	"
Marti 21. "	767.6 "	18 "	"
Mercuri 22. "	765.2 "	17.3 "	obdusu
Joi 23. "	764.6 "	16 "	norosu
Vineri 24. "	764.5 "	15.8 "	obdusu
Sambata 25. "	758 "	16 "	norosu

Concursu.

Conformu concessiunei ven. consistoriulu alu Aradului din 2/14 Martiu a. c. Nr. 566 pres. se escrie concursu pre parochia *Zabaltiu*, in protopresbiteratulu Lipovei, comitatulu Carasiu-Severinu cu terminulu de alegere pre *11 Aprilie st. v.* din anulu curinte. Emolumintele suntu:

1.) Platiu parochialu fara casa 2.) Un'a sesiune de pamentu, 30 jugere, aratoriu si livada. 3.) Dela 100 Nr. de case bune câte un'a mesura cucurudiu in bómbe. 4.) Stólele usuate de pana acuma.

Recursele instruate in sensulu statutului org. bis. adresate catra comitetulu parochialu din *Zabaltiu* au a se tramite Reverendisimului Domnu Ioanu Tieranu, Protopresbiteru in Lipova, pana in diu'a de alegere

Dela recurenti se recere a se presentá in biserica din locu spre a-si aretá desteritatea in cantare si tipicu.

Zabaltiu in 7 Martiu 1882.

Comitetulu parochialu.

Cu scirea mea **Ioanu Tieranu** m. p. protopopu

Se escrie concursu pentru statiunea invetiatoresca din comun'a *Sintea*, comitatulu Aradului, protopresbiteratulu Chisineului cu terminu de alegere pe Luni dupa Santele Pasci — **29. Martiu a. c.** —

Salariulu e urmatoriulu:

a) In bani gata 80 fl. v. a. b) 8 cubule de grâu si 2 de curuzuru c) 4 orgii de lemne din care se se incaldiasca si scóla. d) 10 magi de fenu sên 10 fl. bani e) Cuartiru si gradina de legumi f) Spese la conferintiele invetiatoresci g) déca alesulu invetiatoriu in-decursu de unu anu va aratá unu sporiu inbucuratori cu scolarii inaintea comitetului si a inspectorului scolariu, comitetulu este deobligatu pe anulu urmatoriu a-i ameliorá salariulu cu 20 fl. v. a. respective a-iu redica dela 80 fl. la 100. fl.

h) Déca preotulu localu s'ar resolví a recurge la acestu postu va fi preferitu.

Recurentii si voru substerne recursurile, providiute in inticlesulu statutului organicu si a normeloru de invetiamentu, subsemnatului inspectoru scolariu, pana la joia maré, in *Sepreusiu* (*Seprös*)

Sepreusiu 9 Martiu 1882.

Comitetulu parochialu.

Mihailu sturza m. p. inspectoru de coole.

Conformu ordinatiunei Ven. Consistoriu eparchialu dtto 13 Augusta 1881 Nr. 1661. pentru in-deplinirea parochiei vacante din *Socodoru* (Comitat. Aradului, Protopresbit. Chisineului) prin acést'a se deschide concursu cu terminu de alegere pe a 3 di de S. Pasci adéca **30 Martie st. v. a. c.**

Emolumintele sunt:

1. Un'a sesie sên 32. jugere de pamentu aratoriu estravilanu, cu venitul annalu estimatu la 400 fl.

2. Birulu indatinatu dela 216 case calculatu in pretiulu de medilocu la 300 fl.

3. Stolele usuate ce se potu sui pana la 300 fl.

Voitorii de a dobandi acést'a parochie de clas'a 1-ie recursele sale providiute cu testimoniu de 8. clase gimnasiali regulatu absolvate cu testimoniu de maturitate si cualificatiune pana in 25. Martie a. c. voru avé se le subscérna la D. protopresbiteru tractualu Petru Chirilescu in Chitighazu (*Kétegyháza*) fiindu poftiti pana la terminulu alegerei a se aratá si in faci'a locului la biserica pentru de a-si dovedi desteritatea in celea ce se tienu de sfer'a preotiésca.

Datu in *Socodoru* la 18. februaru 1882.

In contielegere cu mine **Petru Chirilescu** m. p. protopresbit.

Pentru vacant'a parochie din comun'a *Burzucu* protopresbiteratulu Luncei, Cottulu Bihoru, se publica concursu cu terminu de alegere pe **22 Martie st. v.**

1. Emolumintele sunt: cortelu liberu cu doua incaperi, gradina cu unu pamentu aratoriu de 2 jugere computatu in 100 fl. 2. 6 jugere pamentu aratoriu estravilanu 80 fl. 3. dela 146 case un'a vica de bucate, vic'a computata 1 fl. v. a. 146 fl. 4. cununiile cu promulgarile pe unu anu 23 fl. 5. Inmormentarile mare pe unu anu 13 fl. 6. ingropatiunile mici pe unu anu 11 fl. 7. 8 pluguri 8 fl. 8. $\frac{1}{2}$ de zi de lucru cu 10 cr. 14 fl. 60 cr. 9. botezulu cu 20 cr. 6 fl. la olalta 401 fl. 60 cr.

Doritorii de a ocupá acést'a parochie sunt avisati, ca recursurile lor se fie instruate conformu

statutului organicu adresate comitetului parochialu, se le astérna Ressimului Domnu protopopu concerninte in Orade-mare, Várad Velence.

Februariu 28 1882.

Comitetulu parochialu.

Cu stirea si invoirea me **Gavriilu Neteu** m. p. protopopu

Pentru statiunea invetiatoresca dela scól'a a II. din comun'a *Seleusiu*, inspecto. atulu Agrisiului. Emolumintele sunt:

1. Optu jugere de pamentu, 2. cuartiru cu gradina. 3. una canepisce 4. Optu orgii de lemne din care are a se incaldi si scól'a. 5. dela inmormentari mari 60 cr. dela mici 30 cr. din una parochia. 6. in bani gata 250 fl.

Doritorii de a ocupá acestu postu sunt avisati a-si adresá recursurile lor instruate conformu statutului organicu Comitetului parochialu si a le asterne Domnului inspectoru in Sicula, posta ultima Boros-Ineu, pana in **14 Martiu st. v. a.** curinte in care di se va tiené si alegerea. Preferiti vor fi acei individi, cari se pricepu catra note pentru corulu vocalu, éra pana la alegere recurentii sunt poftiti a se presená in st. biserica de acolo in vreo Dumineca ori sarbatóre pentru de a-si areta desteritatea in cantari.

Datu in *Seleusiu* 25 Nov. 1881.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu Inspectorulu Cercualu **Florianu Montia.**

La 2/14 Ianuariu a. c. in *Cenadulu-serbu*, din lips'a competintiloru ne tiinduse alegerea de invetiatoriu a II-a data se escrie concursu, cu terminu de alegere pe **29 Mart. (10 Apriliu) 1882.**

Emolumintele santu:

1). Cuartiru liberu cu dóne chilii in localitatea scólei. 2). Salariu fiesu de 266 fl. 50 cr. v. a. 3). 50 chible respective 30 hectolitre grâu de a II clasa 4). 2 jugere pamentu aratoriu, si o gradina estravilana de 400 □. 5). Pentru lemne pe sém'a invetiatoriuului 20 fl. v. a. 6). Pentru conferintiele invetiatoresci comitetulu se va ingrigi de diurne, si trasura. 7). Stóla dela ingopaciuni mici 20 cr. mari 50 cr iéra pentru prohodulu in biserica 1 fl. v. a. 8). Pausialu scripturisticu 6 fl.

Aci se obsérva cá din salariulu fiesu Nr. 2. si din deputatulu in grâu Nr. 3. pensionatulu docinte, pana va capatá pensiune din fundulu regnicolaru alu statului, are se capete $\frac{1}{4}$ parte.

Recursurile intrate in sensulu statutului org. ajustate cu testimoniu preparandialu, de cualificatiune pentru statiu de clas'a I. sau de frunte, atestatu de moralitate, adresate Comit. paroch. din *Cenadulu-serbu* voru fi a-se trimite pt. Dnu inspectoru Teodoru Popoviciu in Sieitinu (*Sajtény*) Ctulu *Cenadului*, pana la diu'a alegeri.

Dela recurrenti se cere a-se presentá in Sf. Biserica din locu de a-si aratá preceperea in tipicu si cantari. Cei ce vor pricepe aptu limb'a germana si magiara voru avé preferintia.

Cenadulu-Serbu 28 Ianuariu 12 Martiu 1882.

Comitetulu parochialu.

Cu invoirea mea **Teodoru Popoviciu** m. p. parochu si inspect. Scol.

Bibliografie.

I. *Novela din Poporu* de Ioanu Slavici.

Editur'a Socecu et comp. Bucuresci. Pretiulu 4 lei (1 fl. 80 cr.)

Anunciam cu deosebita bucurie si chiar cu una felu de legitima mandrie acesta publicatiune pretioasa a destinsului nostru scrietoriu poporalu *I. Slavici*, filu comitatului Aradu.

Critic'a ce au publicatu asupra operei Dlui Slavici jurnalele romane, fara deosebire, este unu siru de laude si complimente pentru distinsulu novelistu poporalu.

Jurnalulu „Romanulu“ din Bucuresci i face urmatoarele apreciatii magulitoare: „Par ca unu felu de recoréla sufletésca ne cuprinde cand avemu rar'a fericire de a intalni câte o lucrare ca aceea a Dlui Slavici. Novelele dlui Slaviciu alcatuescu celu antaiu pasu seriosu, ce s'a facutu pana acum pentru intemeierea novelei si a romanului nostru nationalu Dsa e unu adeptu alu realismului, in tote novelele sale nu gasesci nimicu afara de marginele observatiunii si stilulu seu nu se inlatura nici odata din mersu-i linistitu . . . Stilulu seu in sa nu numai ca e popularu, dar mai are si ceea ce am pute numi o caracteristica personala, o intorsatura care e numai a dlui Slaviciu

„Istoriorele sale nu ne infacisieza o insirare repede de fapte; dsa nu zugravesce nimic in trasaturi mari si in stilu curgatoriu; descriptiile sale, ca acele a lui Stendhal sunt alcatuite din nenumerate amenuntimi; nici o icóna nu ne infacisieza deodata inaintea ochiloru, ci mii de trasaturi, adeseori d'abia bagate in séma, o destépta incetulu cu incetulu in mintea nóstra. De aceea si lucrurile inistorisite de d. Slavici se presinta inchipuirei nóstre cu-o tarie neobicinuita si cand dsa prin puterea realismului de care sunt insufletite novelele sale, reusiesce se ne misce, suntem miscati pana in adenculu sufletului.“

„Unu asemene talentu a cercatu se patrunda in viati'a intima a poporului romanu si a patrunsu astfelu precum n'a isbutitu s'o faca nimene inca pana astadi. Cu d. Slavici te simti intr'o lume, pe care putini au cunoscut'o pana acum, intr'o lume deosebita de tote celelate, intr'o lume in sfersitu, despre care cu dreptu poti dice: acestia sunt tierani romani, asia traiescu, asia simtiescu, asia gandescu etc. In tote novelele din poporu nu vedi celu mai micu artificiu de romansier; istorisirile se desfasura naturale cu-o legatura ferita de ori-ce mestesugire, precum e vieti'a insasi.“

Cea mai mare lauda in sa asupra novelorulu d-lui Slavici este buna primire cu care le-a intimpnatu publiculu din Germania. Dómn'a M. Kremnitz din Bucuresci a seversitu patriotic'a fapta d'a public'a in limb'a germana dóue colectiuni de novele *) dela cei mai buni novelisti romani, intre care novelele d-lui Slavici ocupa locul d'antaiu. Parerile critice germane asupra acestorulu novele sunt tote favorabile si le pune alaturea cu ale lui Auerbach. Dlu T. Maiorescu le-a reasumatu pe scurtu in „Convor-

biru literare“ in studiulu seu: „Literatur'a romána si strainatatea.“

* * *

II. A esitu de sub tipariu *Metodica speciala a Religiei in scolele poporale* de Simeon Popescu, profesor de teologie in Sibiu. Formatu micu, 74 pag. Tipariulu tipografiei Archidiecezane 1882. (Pretiulu?)

Precum la propunerea celoralalte sciintie, asia si la propunerea religiei trebuie urmatu dupa anumite principii si regule didactice. Autorulu numitei carticele ne infacisieza in scurtu aceste principii si reguli, astfelu ca fie-care invetiatoriu ori catichetu se póte usioru orientá in propunerea religiei. Ceea ce noi nu potemu in sa aprobá nici din punctulu de vedere teologicu, dar nici din punctu de vedere didacticu este ca dlu autoru, pasindu in urmele unor pedagogi rationalisti, in insirarea materialului nu se tiene de ordinea prescisa de obiectulu religiei. Asia d. e. dsa sustiene parerea lui Rousseau, ca studiulu religiei se incépa cu morala (despre nadejde si dragoste si mai pe urma se iee si partea dogmatica (despre credintia). O procedere necorecta.

Diverse.

* **Deputati sinodali.** Dupa informatiunile, ce avemu, pana acum, s'au alesu armatorii deputati sinodali din cleru: Moise Bocsianu, adm. protopr. in cerculu Aradului; Petru Chirilescu, protop. in cerculu Giulei; Ioan Cornea, protop. in cerculu Borosineului; Mihaiu Sturza, preotu in cerculu Chisineului; Vasilie Mangra, Ierom. si prof. de teolog., in cerculu Vinga, si Augustin Hamsea, Ierom. ases. ref. in cerculu Birchisu.

* **Bravur'a ostasilorulu romani.** Daca rescól'a din Bosnia si Hertiegovina va fi sugrumata, apoi si aici, meritulu va fi a ostasilorulu romani! Magistratul orasiului Caransebesiu a primitu dela colonelulu Kraft, comandantulu regimentulu de infant. 43. urmatórea telegrama, din Risano, despre bravur'a ostasilorulu romani: „Fiii cercului Caransebesiu, de intregirea armatei, cu ocaziunea ocuparei Crivosciei s'au adeveritu ca sunt ostasi modelu si maretu intru devingerea greotatiloru. Impartasiesce acést'a in urm'a imputernicirii ce am dela comand'a divisiunii — 47. Rogu a-se publicá acést'a mai departe. Norocu si fericire consangenilorulu acestorulu bravi ostasi.“

* **Sinuciderile in Germani'a.** La Berlinu in cincispredece dile au fostu 28 de sinucideri. Fia ori care ar fi mobilulu, ce decide pre omu la suprem'a nebunia de a-se sinucide, este inse destulu de veditu ca o societate, unde sinuciderile sunt in sporire, suferu de o infricosiata slabitiune morala, si de lips'a unei educatiuni temeinice.

* **Sant'a Sofia.** Sant'a Sofia, cea mai celebra din cele 300 de mosiee din Constantinopole, e gat'a a se surpá. Acést'a noutate a respanditu o adeverata spaima pe malurile Bosforului, cáci dupa o traditiune, caderea Stei Sofii ar fi semnalulu dismembrarei imperiului turcescu. In ultimii ani ai domniei lui Abdul-Medjid vechi'a mosiee a lui Iustinianu a fostu reparata cu mari cheltueli sub directiunea architectului Fossati, care prin armaturi de feru si prin zi-

*) Vedi „Romanulu“ din 7 Febr. a. c.

*) „Rumánische Skizzen. Eingeleitet und übersetzt.“ Bucuresci 1877. si „Neue rumánische Skizzen.“ Lipsca 1880,

• Pentru vacant'a parochie din comun'a **Burzucu** protopresbiteratulu Luncei, Cottulu Bihoru, se publica concursu cu terminu de alegere pe **22 Martie st. v.**

1. Emolumintele sunt: cortelu liberu cu doua incaperi, gradina cu unu pamentu aratoriu de 2 jugere computatu in 100 fl. 2. 6 jugere pamentu aratoriu estravilanu 80 fl. 3. dela 146 case un'a vica de bucate, vic'a computata 1 fl. v. a. 146 fl. 4. cununiile cu promulgarile pe unu anu 23 fl. 5. Inmormmentariile mare pe unu anu 13 fl. 6. ingropatiunile mici pe unu anu 11 fl. 7. 8 pluguri 8 fl. 8. $\frac{1}{2}$ de zi de lucru cu 10 cr. 14 fl. 60 cr. 9. botezulu cu 20 cr. 6 fl. la olalta 401 fl. 60 cr.

Doritorii de a ocupá acést'a parochie sunt avisati, ca recursurile lor se fie instruate conformu statutulu organicu adresate comitetulu parochialu, se le astérna Ressimului Domnu protopopu concerninte in Orade-mare, Várad Velence.

Februariu 28 1882.

Comitetulu parochialu.

Cu stirea si invoirea me **Gavrilu Neteu** m. p. protopopu.

Pentru statiunea invetiatorésca dela scól'a a II. din comun'a **Seleusiu**, inspectoratulu Agrisiului. Emolumintele sunt:

1. Optu jugere de pamentu, 2. cuartiru cu gradina. 3. una canepisce 4. Optu orgii de lemne din care are a se incaldi si scól'a. 5. dela inmormmentari mari 60 cr. dela mici 30 cr. din una parochia. 6. in bani gata 250 fl.

Doritorii de a ocupá acestu postu suntu avisati a-si adresá recursurile lor instruate conformu statutulu organicu Comitetulu parochialu si a le asterne Domnului inspectoru in Sicala, posta ultima Boros-Ineu, pana in **14 Martiu st. v.** a. curinte in care di se va tiené si alegerea. Preferiti vor fi acei individi, cari se pricepu catra note pentru corulu vocalu, éra pana la alegere recurintii sunt poffiti a se presená in st. biserica de acolo in vreo Dumineca ori sarbatóre pentru de a-si areta desteritatea in cantari.

Datu in Seleusiu 25 Nov. 1881.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu Inspectorulu Cercualu **Florianu Montia**.

La 2/14 Ianuariu a. c. in **Cenadulu-serbu**, din lips'a competintiloru ne tiinduse alegerea de invetiatoriu a II-a data se escrie concursu, cu terminu de alegere pe **29 Mart. (10 Apriliu) 1882.**

Emolumintele sunt:

1). Cuartiru liberu cu dóue chilii in localitatea scólei. 2). Salariu ficsu de 266 fl. 50 cr. v. a. 3). 50 chible respective 30 hectolitre grâu de a II. clasa. 4). 2 jugere pamentu aratoriu, si o gradina estravilana de 400 □. 5). Pentru lemne pe sém'a invetiatoriuului 20 fl. v. a. 6). Pentru conferintiele invetiatoresci comitetulu se va ingrigi de diurne, si trasura. 7). Stóla dela ingopaciuni mici 20 cr. mari 50 cr. iéra pentru prohodulu in biserica 1 fl. v. a. 8). Pausialu scripturistescu 6 fl.

Ací se obsérva cá din salariulu ficsu Nr. 2. si din deputatulu in grâu Nr. 3. pensionatulu docinte, pana va capatá pensiuone din fundulu regnicolaru alu statulu, are se capete $\frac{1}{4}$ parte.

Recursurile intrate in sensulu statutulu org. ajustate cu testimoniu preparandialu, de cualificatiune pentru statiuini de clas'a I. sau de frunte, atestatu de moralitate, adresate Comit. paroch. din Cenadulu-serbu voru fi a-se trimite pt. Dnu inspectoru Teodoru Popovicu in Sicetinu (Sajtény) Cttulu Cenadulu, pana la diu'a alegeri.

Dela recurrenti se cere a-se presentá in Sf. Biserica din locu de a-si aratá preceperea in tipicu si cantari. Cei ce vor pricepe aptu limb'a germana si magiara voru avé preferintia.

Cenadulu-Serbu 28 Ianuariu 12 Martiu 1882.

Comitetulu parochialu.

Cu invoirea mea **Teodoru Popovicu** m. p. parochu si inspect. Scol.

Pentru deplinirea parochiei vacante de class'a a dou'a din comun'a **Tornea**, protopiatulu Aradului, se escrie concursu cu terminu de alegere pe Duminec'a Floriloru ce cade pe **21 Martiu 1882.**

Emolumintele sunt:

1. $\frac{1}{2}$ sessiune pamentu aratoriu class'a prima. 2. biru dela 80. numere de case si anume: dela casele cu unu patrariu de pamentu si mai multu doue mesuri de grâu; dela casele cu pamentu mai pucinu de unu patrariu va capatá una mesura de grâu; ér dela cei fara casa si pamentu cate o jumetate mesura de grâu. 3. Stólele usuat.

Dela recurinti se recere cualificatiunea pentru parochiile de class'a a don'a, ér cei cu cualificatiune de prim'a classa voru fi preferiti.

Recurintii sunt poffiti a se presentá nainte de alegere in cutare Dumineca spre a-si aratá desteritatea in cantare si tipicu respective slujba si oratoria; — ér recursele avisate comitetulu parochialu din Tornea se le trimite pana inclusive 17/29 Martie Preaon. Dnu adstratoru protop. Moise Bocsianu in Kurtics ori in Aradu.

Tornea la 19 februariu (3 Martie) 1882.

Pentru comitetulu parochialu.

Novacovits Aron m. p.
presied. comit.

In urmarea incuviintiarii Ven. Consistoriu Oradanu din 27. Ian. a. c. Nr. 90. B. pentru deplinirea definitiva a parochiei de classa III **Sicimosiu-Petreasa**, in protopresbiteratulu Beiusiului, se escrie concursu, cu terminu de alegere pe **9/21. Martiu a. c.**

Emolumintele sunt: a) cas'a parochiala cu gradina; b) pamentu parochialu de 15 cubule semanatura din care trei holde e cantoralu; c) biru preotiescu câte o bradie de cucurudiu dela casa; d) stólele indatinuate. Nrulu caseloru 120.

Recurrentii vor avea pana la diu'a alegerii in vre-o dumineca a se presentá la biserica spre a se face cunoscuti poporulu si a cantá, ér petitiunile lor instruate cu documintele necesarie prescise in „Stat. organicu“ le vor tramite pana 8/20. Martiu a. c. la subscrisulu propresbiteru in Beiusiu.

Datu in Beiusiu, la 14/26. Februariu 1882.

In contielegere cu comitetulu parochialu din S. Petreasa.

Vasilu Papp, m. p.
protopresbiteru.